

CATALOGUS ET ICONOGRAPHIA ALGARUM HUNGARIAE

(Összefoglaló jelentés)

HORTOBÁGYI TIBOR

Agrártudományi Egyetem Növényteni Tanszék, Gödöllő

Egy tudományág fejlődése megkívánja, hogy eredményeit bizonyos időszakonként összefoglalják, kritikailag értékeljék. Ez a további munka számára új szempontokat ad, a tudományág részére pedig újabb munkatársakat hoz. Ezzel kapcsolatban a magyar zoológia történetéből a Fauna Regni Hungariae-ra és ennek korszerű utódjára, a Magyarország Állatvilágára hivatkozhatunk. Az is közismert, hogy mit jelentett Jávoroka Sándor Magyar Flórája a hazai botanika számára.

Nem célunk, hogy a magyar algológia történetét akár vázlatosan is tárgyaljuk. Itt csak utalni szándékozunk arra, hogy a magyar algológiai kutatás múlt század végi kezdetétől a mai napig bőséges anyag halmozódott fel egy kritikai szintézishez. Ezen kívül az algológiai kutatás manapság már nemcsak biológiai ismereteink bővítésére hasznos, hanem közvetlen gyakorlati jelentősége is nagy. Az időpont alkalmasságát újabban még egy körülmény húzza alá. A nemzetközi arányokban kibontakozó környezetbiológia a természetvédelemmel együtt fokozottabban megkívánja a vízi élőlények minél sokoldalúbb tanulmányozását.

A fenti szempontok mérlegelésével dr. Hortobágyi Tibor kezdeményezésére indult meg 1966-ban a *Gödöllői Agrártudományi Egyetem Növényteni és Növényélettani Tanszékén* a „Magyarország algái” című MTA kutatási téma keretében a hazai algaadatok összegyűjtése. Az adatgyűjtő munka célja alapot szolgáltatni hazánk algaflórájának kritikai megírásához. Ennél fogva a munka elsősorban növényföldrajzi (chorológiai) — szisztematikai jellegű. Nem mellőztük azonban a forrásainkban szereplő ökológiai vagy biológiai jellegű adatokat sem.

Az adatgyűjtés 1968. év végéig csak a jelenlegi országterületre terjedt ki. Ebben a szakaszban a kovamoszatok adatait is mellőztük. 1969-től a kovamoszatok adatait is feldolgoztuk, majd 1970-től magyar szerzők külföldi anyagra vonatkozó adatait is nyilvántartásba vettük. Az algák mellett a vízi gombák és a vízi baktériumok adatait is gyűjtjük.

Az adatokat NDK-gyártmányú kétsoros peremlyukkártyákra gépeljük. A lyukkártyák tartalmazzák a szerzők közlése alapján az alga (gomba,

baktérium) nevét, előfordulási helyét, leírását, a megfigyelés időpontját, ökológiai körülményeket stb. Nagy gondot fordítottunk arra, hogy a leírás stb. mellé oda kerüljön a szerző által közölt illusztráció is, ez az azonosítás vagy ellenőrzés szempontjából jelentős. Így hazai alga-ikonográfiát is létrehoztunk, melynek jelentőségét olyan kritikai felülvizsgálat során, melyre készülünk, nem lehet eléggé felbecsülni. Fontossága miatt az adatgyűjtemény nevében is szerepeltetjük.

Adatnak tekintettünk minden olyan, nyomtatásban megjelent közlést, melyből kiderült, hogy egy bizonyos genus- és fajnévvel megjelölt algát megfigyeltek. Kivételes esetekben a csak genus-névvel megjelölt szervezetek adatait is felvettük.

Az irodalmi adatok összegyűjtése dr. Tóth Sándor közreműködése révén már 1966-ban elkezdődött, de rendszeresen csak 1967-től folyt. Ekkor került a Növénytan Tanszékre MTA ügyintézői minőségben éppen azzal a feladattal, hogy az adatgyűjtést intézze. 1968-ban Bakos Jánosné MTA ügyintéző is bekapcsolódott a technikai munkákba, majd Bakosné Szegedre történt távozása után ismét egyedül végezte az egyre gyarapodó gyűjtemény ügyeit. A munkában külső munkatársak főleg az adatok gépelésében és rendezésében voltak segítségre. Ebben a tanszék tagjai közül egyesek szintén közreműködtek.

A munka megindulásakor nagy előnyt jelentett egy kb. 1000 lapos cédulakatalógus, melyet hasonló céllal Hortobágyi Tibor készített saját használatára. Ezt a munka során elhasználtuk: ábráit és néha szövegrészt is az új lapokra ragasztottuk.

A hazai algairodalom jelentékeny részéhez aránylag könnyen hozzájutottunk Hortobágyi Tibor gazdag különlenyomat-gyűjteményében. A további irodalmat túlnyomórészt a Természettudományi Múzeum Növénytára könyvtárában találtuk meg. Ez a könyvtár nemcsak az ott őrzött botanikai szakirodalom bősége, hanem az ott szolgálatot teljesítő könyvtárosok segítőkészsége miatt is kiemelkedő szerepű volt munkánk részére. A Gödöllői Agrártudományi Egyetem Könyvtára, az Állami Földtani Intézet, a Természettudományi Múzeum Állattára, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Növényrendszertani, Állatrendszertani, Mikrobiológiai Tanszékeinek könyvtárai voltak azok, melyek a szükséges irodalom rendelkezésünkre való bocsátásával jelentősebben hozzájárultak munkánk sikeréhez. Néhány esetben könyvtárközi kölcsönzéssel, külföldről kellett a szükséges dolgozatokat megszereznünk. Mindezek mellett az élő szerzők is sokat segítettek, különösen a nehezebben hozzáférhető folyóiratokban megjelent dolgozataik kölcsönzésével és az újonnan megjelentek megküldésével.

Az illusztrációkat nem sikerült mindig eredetiben mellékelni. Ilyenkor az eredeti ábrákat kézzel készült rajzokkal, később fotomásolattal, illetve Xerox-másolattal helyettesítettük. Néhányszor a dolgozatban megjelent

mikroszkópi felvételek annyira elmosódottak voltak, hogy jobbnak láttuk mellőzni azokat.

A sok kisebb-nagyobb nehézséget legyőzve 1972-ben jelenthettük, hogy — néhány szórványadattól eltekintve — készen vagyunk. Azóta ezt is sikerült pótolnunk és a közben megjelent újabb adatokat is feldolgozunk. Az anyag a szervezetek szoros ABC-je szerint rendezve készen áll arra, hogy a kritikai munkához nyersanyagul szolgáljon. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy az adatgyűjtés lezárult. Az újabb adatok pótlólagos felvétele továbbra is szükséges.

A munka számszerű adatait a mellékelt 2. sz. kimutatás tartalmazza. A kimutatás végeredménye szerint 1973. VI. 20.-ig 194 szerző 1048 dolgozatának 59 068 adatát dolgoztuk fel. A kimutatásban az M betűvel jelzett „magyar” adatok az ország jelenlegi határain belüli területre vonatkoznak. Az ennél nagyobb országterület adatait a többi külföldi adattal együtt a K betű jelzi. A dolgozatok megkülönböztetése is e szerint történt. Ha egy dolgozat vegyesen tartalmazott „M” és „K” adatokat, besorolását az adatok többsége döntötte el. A társszerzős dolgozatok adatai csak egy szerző neve után szerepelnek; egy-két esetben lehetséges, hogy épp annál a szerzőnél, akinek az alga-adatokhoz semmi köze sem volt. A valóságot itt nem sikerült megállapítanunk. Azoknak a szerzőknek az adatait, akik összesen ezer, vagy annál több adatot szolgáltatottak, *aláhúzással* emeltük ki.

A munka előrehaladásáról az 1. sz. kimutatás tájékoztat:

1. sz. kimutatás

1967. szeptember	13 szerző	220 dolgozata	13 277 adat
1968. október	91 „	429 „	29 471 „
1969. szeptember	128 „	623 „	41 472 „
1970. december	148 „	742 „	48 157 „
1971. december	175 „	892 „	54 159 „
1972. december	193 „	1032 „	58 137 „
1973. június 20.	194 „	1048 „	59 068 „

A kimutatásból jól látható, az első időkben a munkát mennyire segítette, hogy a dolgozatok vagy kéznél voltak, vagy éppenséggel egy már kész cédulakatalógust kellett átdolgoznunk. Ekkor az ellenőrzés és a rendezés is jóval kevesebb erővel történhetett. A későbbiekben az anyag folyamatos rendezése, nyilvántartások vezetése, továbbá, hogy a hiányzó dolgozatok megszerzése már kevésbé egyszerű lett, észrevehetően lassította a munkát. 1972-ben már komoly nehézséggel járt a még hiányzó dolgozatok felkutatása.

Az elkészítéséhez szükséges idő, munka és a felvett adatok mennyiségét tekintve egyaránt jelentősnek mondható adatgyűjtemény a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Növénytani és Növényélettani Tanszékén két jól zárható szekrényben található.

2. sz. kimutatás

A szerzők, a feldolgozott munkák és az adatok számszerű ismertetése.
(M = belföldi, K = külföldi, — = társszerzős dolgozat, ill. adat)

Szerző	M	K	—	M	K	—
	munka			adat		
Antos T.			1			221
Bartha Zs.	1			13		
Bánáti M.			2			186
Bedő I.			1			2
Benkő G.		1			5	
Beretzky P.			2			166
Bérczi L.	1			24		
Biró Zs.			4			252
Bodrogkőzy Gy.	1			84		
— Bolla J.		1			35	
Bolberitz K.			1			86
Borbás V.	5			121		
Boros Á.	8			89		
Bozzay E.			3			209
Chodat F.			2			48
Cholnoky B.	34	1		1305	82	
Csanády M.	1			4		
Claus G.	6			319		
Csató J.		1			13	
— Cseh E.		2				2
Csongor Gy.			2			166
Daday J.	2	8		66	321	
Degen Á.	1			2		
Demeter K.		1			3	
Demetzky Gy.	1			1		
Domján A.	2			98		
Donászy E.	3			70		
Dvihally Zs.	1			48		
Elekes K.			1			1
— Endlicher St.		1			13	
Entz B.	1		1	1		1
Entz G. jun.	28	4		573	135	
Entz G. sen.	1	9		1	121	
Erdei L.	1			1		
Estók B.			1			8
Éber Z.	1	1		13	466	
Farkas T.	1			2		
Fázold Á.			5			295
Fehér D.		2	2		1105	12
— Felföldy L.	13		2	42		2
Filarszky N.	11	5		376	909	
Fott B.	1			3		
Francé R.	10	2		294	68	
Frivaldszky L.	2			2		
Gallik O.	4			294		
Gáyer Gy.			1			2
Geitler L.	1	3		12	9	
Gelei J.	1	1	3	3	1	67
Gellért J.			6			619
50— Gimesi N.	5	1		8	3	

(2. sz. kimutatás)

Szerző	M	K	—	M	K	—
	munka			adat		
Gondozó Gy.			1			217
Gönczöl J.	1			51		
Gregács M.			4			96
Greguss P.		3			401	
Grunow A.	5			118		
Gyórfy I.	1	2		2	6	
Gyurkó P.			2			52
Hajdú L.	2			10		
Hajós M.	12			709		
— Halász M.	10	2		536	138	
Hamar J.	1			176		
Haranghy L.	1			1		
Hazslinszky Fr.	2	1		313	336	
Hegyessy L.			1			86
Heufler L.	1			2		
Hevesi A.	2			78		
Hollós L.	1			3		
Hortobágyi T.	121	13		7685	1168	
Horváth A.			2			166
— Höfler K.			1			24
Hustedt Fr.	1	1		49	220	
Istvánffi Gy.	6	27		591	1679	
Jaczó I.			1			48
Jurányi L.	1			1		
Kalchbrenner K.		1			257	
Kalkó Zs.			3			21
Kamptner E.		1			3	
Kanitz A.	1			2		
Karl J.	1			4		
— Kárpáti Á.	1		4	2		193
Kedves M.	1			2		
Kender J.	1			2		
Kertész M.		1			36	
Kiss Á.	4			372		
Kiss I.	27			1308		
Klein Gy.		1			18	
Kol E.	32	53		2958	1869	
Kolaczek E.		1			1	
Kolosváry G.			2			166
— Komáromy Zs.	1			22		
Koren I.	2			27		
Kottász J.			1			152
Körfy L.			1			8
Kovács A.			2			2
Kovács M.			1			1
Krenner J. A.		1			93	
Krepuska Gy.	2			169		
Kümmerle J. B.	2			4		
Lacsny I. L.		3			250	
100— Langer S.	4	2		157	99	

(2. sz. kimutatás)

Szerző	M	K	—	M	K	—
	munka			adat		
Lengyel A.			1			4
Machay L.	1		1	2		8
Mahunka S.	1			4		
Mann H.	1			48		
Manninger R.			1			33
Margittay A.		1			4	
Margó T.	1			35		
Mágocsy-Dietz S.	1			1		
Marián M.			1			67
— Márton G.	1			1		
Marton M.			1			18
Maucha R.	2			13		
Megyeri J.	2	2		11		247
Meszes G.			1			1
Mihály E.	1			3		
Mihályi F.	1			1		
Mika K.		1			19	
Moesz G.		3			333	
Mollenhauer D.-R.		1			1	
— Muhits K.	2			93		
Nagy I.	2			64		
Nemes Z.			2			2
Neupauer J.	1			190		
Németh J.			2			133
Novák E. K.			1			5
Oláh J.			1			1
Pálfalvy I.			4			93
Palik P.	31	2		584	108	
Pantocsek J.	5	11		1148	2018	
— Papp Sz.			1			86
Parádi K.		1			3	
Pascher A.	1			10		
Pákh E.	4	2		49	93	
Pax F.		1			25	
Pia J.		1			7	
Ponyi J.			3			128
Quint J.	3	1		198	62	
Raineri R.	1			48		
Rakován J.	1			1		
— Ruttkay A.	2			3		
Safranko E.			1			221
Salah M.			2			96
Sáray G.	1			4		
Schedae Au.-H.	1			15		
Schedae Hung.	1			48		
Scheffer J.			1			2
Scheitz A.	1	1		11	5	
Scherffel A.	9	25		198	453	
Schiefner K.	12			611		
150— Schiller J.	1	6		1	97	

(2. sz. kimutatás)

Szerző	M	K	—	M	K	—
	munka			adat		
Schmidt G.	1			47		
Schumann J.		1			205	
Sebestyén O.	22		8	111		197
Simonkai L.		2			10	
Staub M.	1	2		447	661	
Stefan F.			1			1
Stiller J.	3		1	104		2
Ström K. M.		1			12	
Suba É.	1			41		
— Szabados A.	2			135		
Szabados M.	21	2		1292	245	
Szabó E.	2	4		2	12	
Szabó I.			1			18
Szabó M.			1			4
Szabolcs I.			1			18
Szalai I.	1	1		131	37	
Szemes G.	21	1		5814	804	
Szentmihályi S.	2			7		
Szepes I.			1			42
— Székely M.			1			99
Szépfalusi J.	1			1		
Takács S.			5			295
Takáts M.			1			26
Tamás A.			1			100
Tamás G.	34	2	1	3610	96	233
Tangl H.			1			2
Tóth L.	2		4	4		12
Tömösváry Ö.	2				204	
Török P.	1		1	52		10
— Uherkovich G.	62	14		5243	1809	
Urbányi A.			1			161
Varga J.	9			815		
Varga L.	18	7	4	404	839	362
Váncsa A. L.	1			98		
Vásárhelyi I.			1			67
Veszprémi B.	3			30		
Vigassy J.			1			4
Vincze K.			1			43
Wéber M.			1			92
— Wissinger K.	1	1			10	
Woloszynska J.		1			4	
Zicsi A.			1			67
Zólyomi B.	1			1		
194— Zsolt J.	1			5		
Összesen:	696	352	—	41 029	18 039	—
Mindösszesen:						

194 szerző

1048 munkájának 59 068 adata